

Čarobna moč lutke

Tina Ključanin, dipl. vzgojiteljica, Vrtec Mavrica Izola

Igra z lutko otrokom pomaga pri razvoju zaznavanja, razumevanja, gibanja ter pri razvijanju domišljije in ustvarjalnosti, kar je pomembno za njegovo samopodobo. Z lutko otrok sporoča svoje mnenje o vsem, kar ga obdaja. Pomaga mu zmanjševati posledice stresnih situacij in strah pred izpostavljenostjo. Pri otrocih, ki so negotovi pri vzpostavljanju komunikacije, lutka lahko služi kot posrednik in pomaga olajšati ali odstraniti težave. Poleg tega zna pripovedovati in si izmišljevati zgodbe in pesmice, je lahko žalostna, radovedna, vesela, zamišljena.

Lutke vključimo v kurikulum

Kreativna lutkovna dejavnost je lahko uspešna metoda učenja in poučevanja na vseh področjih kurikuluma. Fontana (1999) poudarja, da sta vzgoja in izobraževanje brez tovrstnega ustvarjanja osiromašena doživljanja notranjega sveta in zreducirana na suho objektivno znanost.

Lutke otrokom nudijo široke možnosti za doseg naslednjih vzgojno-izobraževalnih ciljev:

- spodbujanje kreativnega izražanja,
- stimuliranje in povečanje domišljije,
- izboljšanje izgovarjave,
- razvijanje spretnosti pisanja in gladkega branja,
- sproščanje strahov, agresije in frustracij na sprejemljiv način,
- razvijanje spretnosti socialne interakcije.

Čarobna moč lutke

Pri nastajanju lutke urimo razne spretnosti in pri igri z njo razvijamo in vzpostavljamo socialne korelacije. Če hočemo, da lutka zaživi, ji moramo posvetiti vso svojo pozornost, še zlasti s pogledom, sicer ostaja »mrtva«. S tem smo svojo energijo usmerili

vanjo in skozi njo vzpostavljamo komunikacijo, ki je manj »ogrožajoča«, kot je običajna komunikacija »iz oči v oči«. Zato lutka postane nenevaren posrednik, pomočnik, ščit, ki ne izpostavlja njenega animatorja. Dovoljuje mu, da skozi lutko izrazi svoja stališča, misli, pokaže svoje sposobnosti na vseh ravneh. Lutka je posebno močna pri neverbalnih oblikah komunikacije. To je izjemnega pomena pri mladih osebah, nevesčih verbalnih odtenkov, saj so večinoma zelo senzibilne in težko pristajajo na običajne oblike verbalne komunikacije.

Lutko je sposoben narediti vsak. Pri tem izkaže svoje kreativne potenciale in obvladovanje motorike, skozi lutko pa nato vzpostavlja tudi komunikacijo in večkrat na simboličen način razrešuje osebne probleme.

Pomembno je, da znamo uporabiti čim več vrst lutk, ki so otroku preproste in jih lahko hitro izdelala, kar pomembno prispeva k rasti njegove samopodobe. Metaforični pomen lutk prispeva k načinu simbolnega mišljenja, njihova čarobna moč pa pogosto predstavlja motivacijo za usvajanje ra-

znih spretnosti. Lutka predstavlja tudi možnost za izražanje čustev, predvsem pa pri otroku odkriva in razvija divergentno mišljenje, ki je pomemben element kreativnosti.

Ko otroci ustvarjajo lutke, se vzgojitelj ne posveča samemu videzu lutke, temveč se sprašuje po popolnoma drugih dosežkih, in sicer:

- kako so otroci med seboj sodelovali,
- kakšna je bila komunikacija,
- kako so reševali zastavljen tematski problem,
- kako jim je uspelo doseči soglasje v skupini,
- kakšen je bil čustveni odziv posameznikov,
- kako so oblikovali zgodbo z lutkami,
- ali je oživela lutka vsakega otroka.

Animacija lutk in otrokovo gibanje

Večina otrok ima zelo rada gibanje. Igra je njihovo najintenzivnejše opravilo. Ob igri se razvija gibanje, obvladovanje gibanja pa omogoča spet nove igre. Otrok z obvladovanjem gibanja izgrajuje samopodobo. Bolj ko je njegovo gibanje suvereno, bolj čuti, da postaja samostojen in si podreja prostor. Večina gibalnih dejavnosti je naravnanih na osvajanje sposobnosti in na fizično zmogljivost. Animacijo preprostih vrst lutk, ki so vezane na posamezne dele telesa, pa otrok preusmerja na občutenje posameznih sklopov mišic, ki jih, vzpodbujen z motivacijo igranja z lutko, postopoma obvladuje in vzpostavi kreativno kontrolo nad svojim telesom, ki mu začenja služiti kot instrument.

Kreativne dejavnosti z lutkami kot proces

Pomembno je ločiti med lutkovnim gledališčem in lutkovnimi dejavnostmi kot obliko kreativne drame, ki ni namenjena pripravi popolne predstave, temveč rasti in razvoju otroka – lutkarja. Kadar je cilj izobraževanje, lutka postane medij

za izražanje razumevanje sveta, literature, narave, socialnih odnosov. Otroku je v prvi vrsti medij za komunikacijo in interakcijo. Vzgojitelju pa je pomembnejši proces, v katerem otroka neprestano spremlja in ga spodbuja.

Lutkovna igra kot simbolna igra

Eden od ciljev gledališkega ustvarjanja z otrokom je vzpostavitev ravnotežja med otrokovim razumevanjem čiste neobvezne igre in njegovim odnosom do gledališča kot oblikovanega medija. Otroško igro je potrebno negovati in na njej graditi. Prav čisto otroško igro, v katero otrok projektira del svojega čustvenega in doživljajskega sveta, je potrebno »izkoristiti« in jo razvijati. Ko se otrok igra sam ali s prijatelji, je glavni cilj zadovoljiti željo po igri.

Posredna komunikacija z lutko poveže vzgojitelja in otroke

Ko govorimo o gledališču, z igralcem ugotovimo, da gre za direktno, čeprav brezosebno komunikacijo med igralcem in občinstvom. Igra z lutko vzgojiteljem pomaga pri vzpostavljanju stika z otroki, njihova medsebojna komunikacija se izboljša. Lutka otroke pritegne, navduši, sporočanje in posredovanje informacij je olajšano. Vzgojitelji imajo pogosto v skupini lutko, ki je stalno prisotna. Po navadi ta lutka sprejme otroke že prvi dan in je prisotna celo leto.

Letos sva z vzgojiteljico dobili deklico iz slovenske manjšine v Italiji. Želeli sva izkoristiti deključino znanje italijanskega jezika, zato sva v skupino prinesli punčko iz cunj Liso, ki govori in poje samo v italijanskem jeziku. S tem smo otroke seznanjali z novo kulturo in jezikom. Naučili smo se nekaj italijanskih pesmic, besed in števil.

Lutka se je v skupini zelo obnesla, saj ji otroci zapajo, se sproščeno pogovarjajo z njo, se je želijo dotakniti in božati. Sprejemajo jo kot živega člana svoje skupine, jo občudujejo in jo aktivno vključujejo v svoje delo. Lisa otroke popolnoma čustveno prevzame, je njihov zaupnik in zaveznik. Vse to pa je vzrok, da je komunikacija ob uporabi lutke zelo dobra. Komunikacija s simbolnim jezikom, verbalnim ali neverbalnim, je lahko rešitev za boljše sporazumevanje med vzgojiteljem in otroki.

Zaključek

Pri otrocih ni majhnih korakov. Vse, kar storijo in naredijo, so velike stvari. Predvsem srca imajo večja kot mi, odrasli. Vanje spravijo vse, kar vidijo, in vse, česar se zavedajo. Tudi majhen kamenček, ki so ga opazili na cesti, listek z drevesa, poljubček kar tako, mravljičico ali črčička, predvsem pa vse ljudi, ki so okoli njih ... (neznan avtor).

Za njih bo stik z občinstvom, naj bo to z vrstniki, mlajšimi ali pa starejšimi otroki, najbolj vznemirljivo doživetje. Vzgojiteljeva vloga je biti spodbuje-

valec in opazovalec. Zanj je mnogo pomembnejše spremljati potek dela, ki ga otroci mimogrede obvladajo s precej več truda. Spretnost gibanja, ki jo usvojijo ob delu z lutkami, jim bo pomagala pri neverbalnem izražanju (pa tudi pri improviziranem izražanju), pri komunikaciji z gibom. Lutka bo otrokom pomagala do pozitivne samopodobe. In prav to omogoči otroku, da pokaže vse svoje posebne sposobnosti. Iskati in spodbujati njegovo individualnost in ustvarjalnost, to so gotovo glavni cilji vsakega vzgojitelja.

Literatura

- Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v RS* (2011). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Ban, T. (2009): *Otrok ustvarja lutke*. Domžale: Tamaj.
- Borota, B., Geršak, V., Korošec, H. in Majaron, E. (2006): *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk*. Koper: Pedagoška fakulteta.
- Cvetko, I. (2010): *Veliko malo prstno gledališče*. Radovljica: Didakta.
- Goljevšček, A. et al. (2006): *Sedi k meni, povem ti eno pravljico : za ohranjanje slovenskega izročila, zbornik prvega simpozija pravljničarjev, priročnik pripovedovanja pravljic I*. Maribor: Mariborska knjižnica.
- Kurikulum za vrtce* (2007). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod Republike za šolstvo.
- Žvan, M. (2011): *Otroci v sobivanju z lutkami*. Diplomski naloga. Ljubljana: M. Žvan.